

ДЕРЖАВА ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Бурега В.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Проблематика держави є достатньо затребуваною у соціальних науках, але рівні її дослідження, в залежності від сфери гуманітарного знання, відрізняються певною специфікою. Частіше за все, вона обумовлюється своєрідним розумінням предмету дослідження. Соціологічна наука також має свою специфіку в розумінні держави як предмету для досліджень. Вона (специфіка) має, як мінімум, дві визначальні риси. По-перше, у соціологічній науці, на теперешній час, відсутня цілісна спеціальна соціологічна теорія держави. По-друге, держава як окремий предмет теоретичного дослідження, на жаль, спеціально не виділялася у соціологічних розвідках.

Якщо аналізувати звернення соціологів до держави як соціального інституту, то слід відзначити, що вони відбувалися на тлі досліджень у соціології історії, соціології політики та соціології державного управління (як спроби систематизувати погляди на соціологічний зміст діяльності щодо впорядкування процесів життєдіяльності суспільства).

Проте, власно держава ніколи не виступала окремим предметом соціологічного теоретизування. Така традиція склалася, скоріш за все, під впливом веберівського відношення до держави як соціального феномену, що ґрунтується на владі та використанні насильства. Використання владою насилля як інструменту впливу на перебіг суспільних справ виправдовувалося певною метою для його застосування мовляв в інтересах народу, суспільства у цілому. Але справа полягає у тому, що ні одна влада та держава, ні у якому суспільстві не ставила за реальну мету пріоритет суспільних інтересів, а скоріше тільки декларувала це. Різниця існувала та існує тільки у ступені обмеження повноважень, ресурсної бази та можливостей застосування насилля з боку влади-держави законом (дуже сподіваємося на це) та визначальними характеристиками соціального порядку, що встановлювався на початку функціонування тієї чи іншої державної моделі.

Отже, предмет соціологічної теорії держави повинен мати, як мінімум, два аспекти, а саме – інституціональний та організаційний. Перший з них пов'язується з генезою держави як соціального інституту, що закріплював у суспільстві певні форми взаємодії та моделі взаємовідносин між людьми, що склалися стихійно або на засадах спеціальних домовленостей, Саме такі форми та моделі соціальної дії створювали певний затребуваний соціальний порядок. Але інституціоналізація як механізм виникнення та оформлення держави має розвиватися та вдосконалюватися, а це має відбуватися, насамперед, за рахунок функціонування значної кількості соціальних інституцій, які за своєю сутністю є спеціально впровадженими соціальними організаціями.

Саме соціальні організації забезпечують умови для підтримання соціального порядку, що задовільняє потреби тих кому реально належить влада в суспільстві. Ці аспекти й складають предмет соціологічної теорії держави.